ROCZNIKI POLSKIEGO TOWARZYSTWA MATEMATYCZNEGO
Seria II: WIADOMOŚCI MATEMATYCZNE VII (1963)

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Matematycznego za rok 1962

1. Władze Polskiego Towarzystwa Matematycznego

1) Skład Zarządu Głównego:

Prezes — Władysław Ślebodziński, wiceprezes — Roman Sikorski, skarbnik — Wiesław Sadowski, sekretarz — Tadeusz Iwiński oraz prezesi Oddziałów PTM.

2) Skład Komisji Rewizyjnej:

Zygmunt Butlewski, Leon Jeśmanowicz, Jerzy Łoś.

2. Oddziały Towarzystwa, Komisje, Komitety

1) Oddziały PTM. PTM posiada 10 oddziałów, a mianowicie:

Oddział Gdański, Gdańsk, ul. Narutowicza 8, Politechnika Gdańska,
„ Gliwicki, Gliwice, ul. Katowicka 5,
„ Krakowski, Kraków, ul. św. Jana 22,
„ Lubelski, Lublin, ul. Nowotki 8,
„ Łódzki, Łódź, Al. Kościuszki 21, Zakład Matematyki,
„ Poznański, Poznań, ul. Fredry 10, Zakład Matematyki,
„ Szczeciński, Szczecin, Al. Piastów 50, Katedra Matematyki,
„ Toruński, Toruń, ul. Grudziądzka 5, Seminarium Matematyczne Uniwersytetu Mikołaja Kopernika,
Oddział Warszawski, Warszawa, ul. Śniadeckich 8,
„ Wrocławski, Wrocław, Pl. Grunwaldzki 1, Politechnika.

Oddział Gliwicki prowadzi działalność naukową w Gliwicach, Katowicach i Częstochowie. Oddział Toruński organizuje imprezy naukowe poza Toruniem w Bydgoszczy, Grudziądzu i Włocławku.

2) Komisja Szkolnictwa Średniego: Witold Janowski (przewodniczący) oraz delegaci Oddziałów.

3) Podkomisja do spraw reformy programów i metod nauczania matematyki w szkołach średnich: Witold Janowski (przewodniczący), Adam Bielecki, Stanisław Jaśkowski, Zofia Krygowska oraz Stefan Straszewicz.

4) Komisja Popularyzacji Matematyki: Leon Jeśmanowicz (przewodniczący), Jerzy Albrycht, Zdzisław Opial, Mirosław Mochnacki, Rościsław Rabczuk.

5) Komitet Redakcyjny wydawnictw „Roczniki Polskiego Towarzystwa Matematycznego": Władysław Orlicz — naczelny redaktor, Marceli Stark — zastępca naczelnego redaktora.

Członkowie Komitetu Redakcyjnego serii I „Prace Matematyczne": Adam Bielecki, Witold Bogdanowicz, Stanisław Gołąb, Jerzy Górski, Stanisław Hartman, Julian Musielak (sekretarz), Zbigniew Semadeni i Krzysztof Tatarkiewicz.

Członkowie Komitetu Redakcyjnego serii II „Wiadomości Matematyczne": Jerzy Browkin (sekretarz), Ryszard Engelking, Zofia Krygowska, Andrzej Lelek, Andrzej Mąkowski, Zdzisław Opial, Stefan Paszkowski i Stefan Rolewicz.

6) Jury Nagród PTM im. S. Banacha, S. Mazurkiewicza i S. Zaremby: Władysław Ślebodziński (przewodniczący), Karol Borsuk, Kazimierz Kuratowski, Jerzy Łoś, Edward Marczewski, Stanisław Mazur, Andrzej Mostowski, Władysław Orlicz, Czesław Ryll-Nardzewski, Tadeusz Ważewski.

7) Komisja Organizacyjna Konkursu PTM im. Józefa Marcinkiewicza na najlepszą studencką pracę matematyczną: Jerzy Łoś, Leon Jeśmanowicz i Maria Król.

Komisja Orzekająca Konkursu: Leon Jeśmanowicz, Jerzy Górski, Jan Jaworowski.

8) Komitet Główny Olimpiady Matematycznej: Stefan Straszewicz (przewodniczący), Edward Otto (kierownik Olimpiady), członkowie: Mieczysław Czyżykowski, Andrzej Mąkowski, Mieczysław Okołowicz, Władysław Stojda, Olga Turska, Henryk Adamczyk (sekretarz).

Przewodniczący Okręgowych Komitetów Olimpiady Matematycznej:
w Warszawie (dla województw: warszawskiego, białostockiego, olsztyńskiego) — Wacław Sierpiński;
we Wrocławiu (dla województw: wrocławskiego, opolskiego i zielonogórskiego) — Stanisław Hartman;
w Krakowie (dla województw krakowskiego, rzeszowskiego i katowickiego) — Andrzej Pliś;
w Poznaniu (dla województw poznańskiego, szczecińskiego i koszalińskiego) — Wiktor Jankowski;
w Łodzi (dla województw: łódzkiego i kieleckiego) — Jan Lipiński;
w Lublinie (dla województwa lubelskiego) — Włodzimierz Urbański;
w Toruniu (dla województw bydgoskiego i gdańskiego) — Leon Jeśmanowicz.

3. Liczba członków PTM

Oddział	Stan na 31. 12. 61	Stan na 31. 12. 62
Gdański	56	56
Gliwicki	35	34
Krakowski	66	68
Lubelski	37	40
Łódzki	56	55
Poznański	45	46
Szczeciński	19	19
Toruński	28	27
Warszawski	113	134
Wrocławski	78	76
Razem:	533	555

Liczba członków w ostatnim roku wzrosła o 22 osoby, w tym 17 członków zagranicznych. W ostatnich latach wzrost ten jest stały, a od 1 stycznia 1958 roku przybyło ponad stu członków.

Walne Zgromadzenie w dniu 26 maja 1962 r. powołało na członka honorowego PTM mgra Jana Kozickiego, nauczyciela matematyki Liceum im. T. Reytana w Warszawie, za wybitne osiągnięcia na polu krzewienia zamiłowania do nauk matematycznych wśród młodzieży szkolnej oraz za wyszukiwanie i rozwijanie młodych talentów.

4. Działalność naukowa

W roku sprawozdawczym odbyło się ogółem 209 posiedzeń naukowych, na których wygłoszono 248 referatów, z tej liczby 242 na posiedzeniach Oddziałów, a 6 na konferencji naukowej zorganizowanej przez Oddział Wrocławski z okazji Walnego Zgromadzenia PTM.

Szczegółowe dane liczbowe przedstawiają się następująco:

Oddział	Liczba posiedzeń	Liczba referatów	Przeciętna frekwencja
Gdański	12	12	15
Gliwicki	17	20	13
Krakowski	27	27	15
Lubelski	8	10	18
Łódzki	15	15	26
Poznański	20	22	14
Szczeciński	25	27	18
Toruński	18	26	39
Warszawski	23	31	28
Wrocławski	39	50	17
Konferencja wrocławska	3	6	60
Razem:	207	246	

Jak z tego zestawienia wynika, przytoczone liczby utrzymują się na poziomie lat ubiegłych. Tematyka była bardzo różnorodna; obejmowała wyniki własne członków PTM, referaty przekrojowe, sprawozdania z pobytu za granicą oraz, w mniejszym stopniu, referaty na tematy dydaktyczne.

Cechą charakterystyczną posiedzeń naukowych PTM jest duża liczba referatów matematyków zagranicznych (27%) oraz żywa współpraca naukowa pomiędzy poszczególnymi Oddziałami. 34% wszystkich odczytów stanowią odczyty osób zapraszanych (przyjezdnych). Dane liczbowe współpracy pomiędzy Oddziałami przedstawia następująca tabela, gdzie w kolumnie I podana jest liczba prelegentów, którzy wygłosili odczyty na posiedzeniach innych Oddziałów, a w kolumnie II liczba odczytów wygłaszanych przez zaproszonych gości.

Oddział	I	II
Gdański	1	5
Gliwicki	4	5
Krakowski	14	5
Lubelski	1	6
Łódzki	8	4
Poznański	17	15
Szczeciński	3	22
Toruński	3	13
Warszawski	28	4
Wrocławski	6	6
Razem:	85	85

Wymiana prelegentów również dobrze służyła sprawie ożywienia pracy naukowej w mniejszych Oddziałach.

Na podkreślenie zasługuje dalsza aktywizacja pracy naukowej w Oddziałach oddalonych od centrów naukowych, szczególnie w Oddziale Szczecińskim (25 posiedzeń naukowych i 27 referatów) i Gliwickim.

Z dużych ośrodków naukowych na plan pierwszy wybija się działalność naukowa Oddziału Wrocławskiego: Oddział ten w roku 1962 osiągnął rekord, organizując 39 posiedzeń naukowych z 50 referatami, a oprócz tego konferencję naukową dla całego PTM.

Z innych ważniejszych wydarzeń odnotować należy sześćsetne posiedzenie naukowe Oddziału Krakowskiego z udziałem członka-założyciela PTM, prof. Franciszka Leji.

Wzorem lat ubiegłych PTM przyznało w roku sprawozdawczym następujące nagrody za rok 1962:

1. W dniu 13 grudnia Jury nagród PTM przyznało trzy nagrody po zł. 5000, a mianowicie nagrodę im. S,. Banacha — doc. drowi Edwar-

dowi Sąsiadzie, nagrodę im. S. Mazurkiewicza — doc. dr Wandzie Szmielew, nagrodę im. S. Zaremby — doc. drowi Jerzemu Górskiemu.

2. W dniu 13 grudnia Zarząd Główny przyznał sześć nagród PTM po zł. 2000 młodym matematykom: drowi Marianowi Kwapiszowi, mgrowi Andrzejowi Mąkowskiemu, drowi Władysławowi Narkiewiczowi, mgrowi Andrzejowi Wakuliczowi, drowi Andrzejowi Zajtzowi i mgr Danucie Zarembiance.

3. Komisja Orzekająca VI Konkursu im. Marcinkiewicza (organizowanego przez Zarząd Oddziału Toruńskiego) na najlepszą studencką pracę matematyczną w roku akademickim 1961/1962 przyznała, w dniu 25 czerwca, studentom Włodzimierzowi Holsztyńskiemu i Tadeuszowi Bronisławowi Iwińskiemu nagrody po 1000 zł, studentce Halinie Świątek — zł 800 i studentowi Kazimierzowi Głazkowi — zł 600.

5. Konferencje

Zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia z roku 1961 o organizowaniu konferencji naukowych PTM przy okazji obrad Walnego Zgromadzenia, w dniach 25 i 26 odbyła się dwudniowa konferencja we Wrocławiu, przygotowana przez tamtejszy Oddział. Wzięło w niej udział ponad 60 osób, w tym kilku matematyków zagranicznych.

Na program złożyło się 6 referatów oraz kilka komunikatów. Zostały wygłoszone następujące referaty naukowe:

1. O działaniach, homomorfizmach i niezależnościach w algebrach abstrakcyjnych — prof. dr E. Marczewski,

2. Metody limitowalności — doc. dr L. Włodarski,

3. Elektroniczne maszyny cyfrowe — doc. dr J. Łukaszewicz,

4. Teoria informacji a mechanika kwantowa — prof. dr K. Urbanik,

5. Klasyfikacja przestrzeni liniowych topologicznych — dr A. Pełczyński,

6. O współpracy naukowej matematyków polskich i radzieckich w zakresie topologii i teorii mnogości — prof. dr P. S. Aleksandrow (Moskwa),

7. Matematycy w karykaturze — doc. dr L. Jeśmanowicz.

Informacje o udziale PTM w Międzynarodowym Kongresie Matematycznym w Sztokholmie podajemy w punkcie 9, a o Konferencji poświęconej nowym programom szkolnym w punkcie 6.

6. Działalność PTM w dziedzinie szkolnictwa

1) Zmiana programów matematyki w szkołach. Zmiany programów matematyki w szkolnictwie średnim, opracowane w ostatnich latach przez Ministerstwo Oświaty przy intensywnej współpracy PTM, są

obecnie wprowadzane w życie. Z inicjatywy Oddziału Toruńskiego Polskie Towarzystwo Matematyczne i Ministerstwo Oświaty zorganizowały wspólną konferencję poświęconą realizacji nowych programów. Konferencja odbyła się w Sulejówku w dniach 12-17 listopada. Udział w niej wzięło 100 osób, w tym około 80 nauczycieli, przedstawiciele Oddziałów PTM, wykładowcy metodyki nauczania matematyki przy wyższych szkołach i redakcja czasopisma „Matematyka".

Odczyt wprowadzający wygłosił prof. Straszewicz naświetlając główne założenia nowego programu matematyki w szkole średniej i podstawowej.

Dwa następne dni były poświęcone geometrii. Doc. Z. Krygowska zreferowała własną koncepcję kursu geometrii, opartą na pojęciach współczesnej matematyki; szczególne zainteresowanie wzbudziła aksjomatyka i rozdział o izometriach. Mgr Nowacki przeprowadził dwie lekcje pokazowe w klasie VIII; pierwsza z nich była poświęcona pojęciu zbioru, a druga — odwzorowaniom geometrycznym. Lekcje te odegrały decydującą rolę: przekonały nauczycieli (nastawionych dość sceptycznie do zmiany programów), że pojęcia współczesnej matematyki nie sprawiają uczniom trudności i że pozwalają powiązać matematykę z zagadnieniami życia codziennego w sposób bardziej naturalny niż na lekcjach tradycyjnych. W dyskusjach poświęconych referatom doc. Krygowskiej i lekcjom przykładowym nauczyciele wypowiadali się o programie w sposób przychylny.

Czwartego dnia, po referacie mgr A. Ehrenfeuchtowej o programie algebry i lekcji przykładowej p. Henke na temat pojęcia funkcji, nauczyciele zabierający głos w dyskusji wyraźnie się przyznawali, że konferencja przekonała ich o słuszności reformy i wyrażali jedynie obawę, że podręczniki dostosowane do nowego programu nie będą na czas oddane do dyspozycji nauczycieli i uczniów.

Piąty dzień konferencji był poświęcony rachunkowi prawdopodobieństwa. Prof. Janowski wygłosił odczyt, a dr Jakubowski przeprowadził lekcję na temat pojęcia prawdopodobieństwa w klasie XI. Lekcja ta miała charakter wykładowy.

Ostatniego dnia odbyła się dyskusja nad całokształtem poruszonych zagadnień.

W ramach konferencji doc. Krygowska podzieliła się wrażeniami z międzynarodowej konferencji poświęconej doskonaleniu metod nauczania matematyki w szkole średniej, która odbyła się w Budapeszcie tego roku. Poza tym odbył się pokaz filmów matematycznych polskich i zagranicznych. Korzystając z obecności redaktorów „Matematyki" nauczyciele zorganizowali spotkanie z nimi.

Wyniki nauczania matematyki według nowych programów w dużej mierze zależą od przygotowania nowych podręczników szkolnych oraz książek dla nauczycieli. W obu tych sprawach współpracuje z Państwo-

wymi Zakładami Wydawnictw Szkolnych Komisja Szkolnictwa Średniego PTM. Członkowie Podkomisji do spraw reformy programów i metod nauczania PTM są członkami kolegium redakcyjnego wydawnictwa „Biblioteka Nauczyciela", powołanego przez PZWS, a kilku członków w tej Podkomisji opracowuje nowe podręczniki szkolne.

2) Odczyty i seminaria dla nauczycieli. Pięć Oddziałów PTM zorganizowało 18 odczytów dla nauczycieli, a mianowicie:

Oddział	Liczba referatów	Średnia frekwencja
Gdański	8	34
Gliwicki	3	51
Krakowski	1	brak danych
Lubelski	1	brak danych
Toruński	5	45
Razem:	18	

Na zaproszenie organizacji nauczycielskich i władz oświatowych członkowie PTM wygłaszają również odczyty oraz biorą udział jako wykładowcy w kursach wakacyjnych dla nauczycieli. Oddział Toruński zorganizował seminarium dla nauczycieli województwa bydgoskiego, poświęcone rachunkowi prawdopodobieństwa. Kierownikiem seminarium był doc. dr L. Jeśmanowicz.

Członkowie Oddziału Wrocławskiego współpracują z wydawanym we Wrocławiu czasopismem dla nauczycieli „Matematyka".

3) Odczyty dla młodzieży. Koła matematyczne. Dwa Zarządy Oddziałów zorganizowały 29 odczytów dla starszych klas licealnych: Zarząd Oddziału Toruńskiego 23 odczyty, Zarząd Oddziału Łódzkiego 6 odczytów.

Dużą imprezę popularyzacyjną w formie wieczornicy matematycznej zorganizował dla młodzieży Oddział Gliwicki. W spotkaniu tym wzięło udział 150 najlepszych uczniów z matematyki ze wszystkich szkół województwa katowickiego.

Dwa Oddziały prowadziły międzyszkolne koła matematyczne: Gliwicki jedno koło, Toruński — cztery koła. Bliższe informacje podajemy w następującym zestawieniu:

Oddział	Miasto	Nazwisko opiekuna	Częstość zebrań	Frekwencja
Gliwicki	Katowice	mgr M. Zajączkowska	raz na miesiąc	20
Toruński	Toruń	mgr R. Kiełpiński	5 zebrań	19
	Bydgoszcz	mgr W. Hypszer	5 zebrań	49
	Grudziądz	mgr J. Sikorski	3 zebrania	17
	Inowrocław	mgr T. Gólczewski	6 zebrań	21

4) Olimpiada Matematyczna. Główny Komitet Olimpiady Matematycznej zakończył zawody w ramach XIII Olimpiady oraz rozpoczął XIV Olimpiadę. W XIII Olimpiadzie wzięło udział 921 uczniów, do zawodów II stopnia dopuszczono 214, a do zawodów I stopnia 51. Przyznano 13 dyplomów oraz 8 wyróżnień.

W dniach 1-15 lipca odbyła się w Czechosłowacji (Budziejowice) V międzynarodowa olimpiada matematyczna, w której wzięło udział 8 zawodników polskich (zwycięzcy naszej Olimpiady) pod opieką prof. E. Otto oraz mgra A. Mąkowskiego. Zawody przyniosły delegacji naszej trzy nagrody — jedną drugiej klasy oraz dwie trzeciej klasy.

W niezakończonych jeszcze zawodach XIV Olimpiady bierze udział 929 uczniów.

5) Sprawy szkolnictwa wyższego. Walne Zgromadzenie PTM w dniu 26 maja podjęło dyskusję nad zagadnieniem kształcenia matematyków dla potrzeb techniki, przemysłu i innych dziedzin życia gospodarczego, jak również unowocześnienia programów matematyki w wyższych uczelniach, przede wszystkim uczelniach nie-uniwersyteckich.

Oddział Szczeciński zgłosił wniosek o utworzeniu wydziałów matematyczno-fizycznych na niektórych politechnikach. Wyniki dyskusji zostały przesłane Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego do rozpatrzenia.

Zarząd Główny PTM na posiedzeniu w dniu 13 grudnia 1962 r. postanowił powołać komisję szkolnictwa wyższego, której zadaniem będzie zbieranie materiałów o aktualnym stanie studiów matematycznych w kraju i zagranicą, opracowywanie projektów zmian, przedstawianie stanowiska PTM w dyskusjach na temat zmian programów i formy studiów oraz ewentualne włączenie się do reformy studiów matematycznych.

6) Wydawnictwa PTM dla młodzieży akademickiej. Zarząd Główny dostarczył młodzieży akademickiej za pośrednictwem Zrzeszenia Studentów Polskich po cenach niskich (symbolicznych) 2045 egzemplarzy różnych książek matematycznych pochodzących częściowo z zapasów wydawnictw własnych, częściowo z daru „Składnicy Księgarskiej" w Warszawie.

7. Działalność popularyzatorska

Akcja popularyzacji matematyki wśród szerokich kół społecznych prowadzona była w rozmiarach z lat ubiegłych. Podjęły ją cztery Oddziały organizując ogółem 20 odczytów:

Oddział	Liczba odczytów	Średnia frekwencja
Gdański	11	34
Poznański	1	130
Toruński	4	78
Warszawski	4	115
Razem:	20	

Jak z tego zestawienia wynika bardzo duży wysiłek podjął Oddział Gdański.

Wydaje się, że akcja odczytów dla szerokich kół społeczeństwa jest stale niedostateczna. Nie wykorzystywane są również takie środki współczesnej reklamy, jak radio, telewizja, prasa.

8. Sprawozdanie z realizacji planu wydawniczego

Z początkiem roku ukazał się VI tom Prac Matematycznych. Tom VII, zawierający 19 prac, znajduje się w końcowym stadium druku i ukaże się na początku 1963 r. Komitet Redakcyjny przygotował i oddał do druku również tom VIII, zawierający 11 prac oraz sprawozdania.

W roku sprawozdawczym wyszły z druku zeszyty V i VI.1 Wiadomości Matematycznych, a oddano do druku zeszyt VI.2. Następny zeszyt — VII.1 został przygotowany do druku.

Ogólna objętość wydrukowanych trzech numerów Roczników PTM wyniosła 33 arkusze wydawnicze.

9. Współpraca z zagranicą

Na zaproszenie Zarządu Głównego PTM przyjechało do Polski czterech matematyków: Prof. dr H. Helson z University of California, w czasie 12-21 maja; odczyty w Warszawie, Wrocławiu i Krakowie; Prof. dr A. H. Stone z University of Rochester (USA) w czasie 23-30 sierpnia; odczyt w Warszawie; Prof. dr D. Maharam-Stone z University of Rochester w czasie 23-30 sierpnia; odczyt w Warszawie; Prof. dr Konrad Jacobs z Uniwersytetu w Göttingen w czasie 8-20 grudnia; odczyty w Warszawie, Wrocławiu i Krakowie;

Oddziały PTM zapraszały również do wygłoszenia odczytów wielu matematyków zagranicznych, którzy przebywali w Polsce na zaproszenie innych instytucji. Ogólna liczba odczytów matematyków zagranicznych na posiedzeniach PTM jest stosunkowo duża i wynosi 68 referatów. Następujące zestawienie podaje ilość odczytów gości zagranicznych w poszczególnych Oddziałach:

Oddział	Liczba referentów	Liczba odczytów
Krakowski	16	16
Lubelski	2	2
Łódzki	1	1
Poznański	5	5
Toruński	2	2
Warszawski	21	21
Wrocławski	19	20
Konfer. Wrocł.	1	1
Razem:	67	68

PTM wzięło udział w Międzynarodowym Kongresie Matematycznym, który odbył się w Sztokholmie w dniach 15-22 sierpnia. Delegacja PTM składała się z 22 matematyków oraz 23 osób towarzyszących. Dość wysokie koszty tego wyjazdu ponieśli w 80% sami uczestnicy; 20% stanowiła dotacja PTM z funduszów uzyskanych na ten cel z Polskiej Akademii Nauk.

Delegacja nasza brała aktywny udział w obradach. Kilkunastu członków wygłosiło komunikaty.

W dniach 16-20 kwietnia, na zaproszenie Czechosłowackiego Towarzystwa Matematyków i Fizyków, przebywał w Pradze wiceprezes PTM, prof. R. Sikorski, na uroczystościach związanych z 100-ną rocznicą tego Towarzystwa. Przy tej okazji odbyły się narady z przedstawicielami towarzystw matematycznych z krajów demokracji ludowej w sprawie nawiązania i ściślejszej współpracy pomiędzy towarzystwami.

W roku sprawozdawczym została również podpisana umowa pomiędzy PTM i Czechosłowackim Towarzystwem Matematyków i Fizyków o współpracy. Umowa przewiduje organizowanie wspólnych konferencji naukowych oraz bezdewizowe wyjazdy do Czechosłowacji i Polski członków obu Towarzystw.

Sekretarz PTM
(Dr Tadeusz Iwiński)

Wiceprezes PTM
(Prof. dr Roman Sikorski)